

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἀχαιϊκὴ συμπολιτεία (1),

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Σύστασις αὐτῆς.

Νεωτάτη δὲ πασῶν τῶν πολιτικῶν τούτων ενώσεων ἦν ἡ Ἀχαιϊκὴ συμπολιτεία, καίτοι τὰς ρίζας ἔχουσα ἐν αὐτῇ τῇ ἀπωτάτῃ ἀρχαιότητι, ὅτε, μετὰ τῶν Δωριέων τὴν εἰσβολήν, καὶ τὴν κατάργησιν τῆς τῶν Ἀχαιῶν Ἀνάκτων ἡγεμονίας ἐν Πελοποννήσῳ, οἱ ἐκ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας ἐξελαθέντες Ἀχαιοὶ ἀνῆλθον εἰς τὰ βόρεια, ἐξέβαλον ἐκεῖθεν τοὺς Ἴωνας ἐγκατοίκους, καὶ ἀπετέλεσαν, κατὰ τὸ παράδειγμα ἐκείνων, τὴν Αἰγιαλικὴν δωδεκάπολιν, συνδέσαντες αὐτὴν καὶ διὰ θρησκευτικοῦ δεσμοῦ κοινῆς πανηγύρεως.

Ἦσαν δ' αἱ δώδεκα αὐτῆς πόλεις, καθ' Ἡρόδοτον (2) καὶ Στράβωνα, ἡ Πελλήνη, ἡ Αἴγαιρα, αἱ Αἰγαί, ἡ Βοῦρα, ἡ Ἐλίκη, (εἰς ἣν καὶ κατ' ἀρχὰς κατέφυγον οἱ ἡττηθέντες Ἴωνες), τὸ Αἴγιον, οἱ Ῥύπες, αἱ Πάτραι, ἡ Φάρα, (κατὰ

(1) Πολύβ. — Στράβ. Η, 589-594. — Πaus. Ζ, 6-16. — Wachsm. I, II, 392-5. — Tittmann, περιγρ. Ἑλλ. πολιτευσμ. σ. 363-365. καὶ 673-688. — Helwing, ἱστ. Ἀχ. συμμαχίας.

(2) Α, 145.

Στράβωνα, οἱ Φαρεῖς δέ, κατὰ Πausανίαν καὶ Στέφανον), ἡ (ἢ ὁ) Ὡλενος, ἡ Δύμη, ἡ Τριταία. Κατὰ δὲ Πολύβιον (3), ἴσως αἰνιττόμενον ἀλλοίωσιν ἐπελθοῦσαν εἰς ἄγνωστον ἐποχὴν, ἀντὶ τῶν Ῥυπῶν καὶ τῶν Αἰγῶν, περιλαμβάνοντο ἐν τῇ δωδεκαπόλει ἡ Κηρύνεια καὶ τὸ Λεόντιον, καὶ κατὰ Πausανίαν (4), ἀντὶ τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Αἰγίου, δύο διεφθαρμένα ὀνόματα Ἐάσιον καὶ Κεκύρινα.

Προίστατο δ' ἐκάστη τῶν πόλεων τούτων τμήματος πολλὰ χωρία ἔχοντος, ὥστε ἡ δωδεκάπολις συνίστατο ἐκ δώδεκα ἐπαρχιῶν, κατὰ Στράβωνα, λέγοντα (5): « Οἱ μὲν οὖν Ἰωνες κωμηδὸν ὥκουν· οἱ δ' Ἀχαιοὶ πόλεις ἔκτισαν, ὧν εἷς τινας ὕστερον συνώκησαν . . . Ἐκάστη δὲ τῶν δώδεκα μερίδων ἐκ δήμων συνεστήκει ἐπτὰ καὶ ὀκτώ. Τοσοῦτον εὐανδρεῖν τὸ χωρίον συνέβαινε ».

Περὶ τῆς πρώτης ὁμως ταύτης Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας σπανίως καὶ τυχαίως μόνον γίνεται λόγος παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς, δι' ὃ καὶ οὐδὲν βέβαιον ὡς πρὸς τὸν ὀργανισμόν καὶ τὴν τύχην αὐτῆς ὑπάρχει γνωστόν. Καὶ ὅτι μὲν κατ' ἀρχὰς οἱ Ἀχαιοὶ ἐξηκολούθησαν Ἀνακτας ἔχοντες, ὡς ἐν ταῖς ἑδραῖς ἀφ' ὧν ὠρμήθησαν, τοῦτο καὶ ἐπόμενον ἦν καὶ ῥητῶς μνημονεύεται, Ὡρυγος δὲ καλεῖται ὑπὸ Πολυβίου (6) ὁ Ἀναξ, πρὸς οὗ τοὺς παῖδας δυσαρεστοῦντες οἱ Ἀχαιοί, ἐπανέστησαν, καὶ « μετέστησαν εἰς δημοκρατίαν τὴν πολιτείαν ». Οὐχὶ ὁμως δημοκρατία ἀμέσως, ἀλλ' ἀκριβέστερον ἀριστοκρατία διεδέχθη καὶ ἐνταῦθα ὡς καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοὺς Βασιλεῖς, διότι ὁ Ξενοφῶν λέ-

(3) B, 41, 8.

(4) Z, 6, 1.

(5) H, 592, A.

(6) B, 41. — Ἰδ. Στράβ. H, 6, 1.

γε (7), ὅτι κατὰ τὴν 103^{ην} Ὀλυμπιάδα συνεκάλεσεν ὁ δη-
μαγωγὸς Εὐφρων τὸν δῆμον ἐν Σικυῶνι ἵνα « πολυτευθῶ-
σι ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ ὁμοίοις », ἤτοι ἰσονόμως καὶ δημο-
κρατικῶς, ἕως τότε διοικούμενοι « κατὰ τοὺς Ἀχαιῶν νό-
μους », ἄρα ἀριστοκρατικῶς.

Καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν ὅμως τῆς βασιλείας παρέμει-
νεν ἡ δωδεκάπολις, καὶ διελύθη, οὐχὶ ὡς ὁ Στράβων δια-
τείνεται (8), ἐπὶ Μακεδόνων, ἀλλ' ἱκανῶς πρὶν, ὅτε ἐν Ὀλ.
101, δ' κατεποντίσθησαν ὑπὸ σεισμοῦ ἡ Βοῦρα καὶ ἡ Ἑλίκη,
ἣτις ἦν ἡ πρωτεύουσα τοῦ δεσμοῦ, περιέχουσα καὶ τοῦ
Ποσειδῶνος τὸ κοινὸν ἱερόν (9).

Κατὰ δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνους αἱ δώδεκα πόλεις διε-
σπάσθησαν, καὶ ἀλληλομαχοῦσαι ἐνίοτε, ὑπέκυψαν εἰς τοὺς
Μανεδόνας, ἡ ἐδέχθησαν τυράννους παρ' αὐτῶν, κατὰ μὲν
Πανσανίαν (10) μόνη ἡ Πελλήνη· « αἱ δ' ἄλλαι πόλεις
τῶν Ἀχαιῶν τὸν χρόνον ἅπαντα τυράννων ἀπείρως ἐσχή-
κεσαν ». Ἀλλ' ὀρθότερον λέγει τὸ ἐναντίον ὁ Πολύβιος (11)·
« Συνέβη πάσας τὰς πόλεις, χωρισθείσας ἀπ' αὐτῶν ἐναν-
τίον τὸ συμφέρον ἄγειν ἀλλήλαις· ἐξ οὗ συνέπεσε τὰς
μὲν ἐμφροῦρους αὐτῶν γενέσθαι, διὰ τε Δημητρίου καὶ
Κασσίνδρου, καὶ μετὰ ταῦτα δι' Ἀντιγόρου τοῦ Γονατᾶ,
τὰς δὲ τινας τυραννεῖσθαι. Πλείστους γάρ δη μονάρχους
οὗτος ἐμφυτεῦσαι δοκεῖ τοῖς Ἑλλησι ».

Ἀλλ' ἐν Ὀλ. 125, α' (π. X. 281), τέσσαρες ἐκ τῶν
πόλεων τούτων, οἱ Δυμαῖοι, οἱ Πατρεῖς, οἱ Τριταιεῖς καὶ
οἱ Φαραιεῖς, τὴν ἀνάγκην συναισθανθεῖσαι συνασπισμοῦ,

(7) Ἑλλ. Ζ, 44. 45.

(8) Η, 7, 1.

(9) Διόδ. ΙΕ, 48. — Παυσ. Ζ, 24, 4. — Ovid. Metam. XV, 293.

(10) Η, 7, 1.

(11) Β, 41, 10.

καὶ ἐπωφεληθεῖσαι ἐκ τῶν τοῦ Γονατᾶ δυσπραγιῶν, συνεδέθησαν εἰς νέον δεσμόν, καὶ πέντε ἔτη μετὰ ταῦτα καὶ οἱ Αἰγιεῖς, ἐκβαλόντες τὴν παρ' ἑαυτοῖς φρουράν, τὴν Μακεδονικὴν πάντως, καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Βουραῖοι, θανατώσαντες τὸν παρ' ἑαυτοῖς τύραννον, προσετέθησαν εἰς τὴν συμπολιτείαν. Ἰσέας δέ, ὁ τῆς Κερυνείας τύραννος (ἥτις καὶ Κεραύνια ὑπ' ἄλλων, καὶ Κυρήνη λέγεται), φοβηθεὶς τὴν αὐτὴν τύχην, κατέθηκε τὴν ἀρχὴν ἐκουσίως, καὶ προσήρτησε τὴν πόλιν τῷ συνεδρίῳ.

Καὶ κατὰ μὲν τὰ πρῶτα 25 ἔτη φαίνεται ὅτι μόναι αὐταὶ αἱ πόλεις ἀπετέλουν τὸν δεσμόν, καὶ συνέλεγον ἐτήσίως κοινοβούλιον, καὶ ἐξέλεγον ἓνα ἐτήσιον γραμματέα καὶ δύο στρατηγούς, ἴσως κατὰ τῶν Αἰτωλῶν τὸ παράδειγμα.

Εἴκοσι δ' ἔτη μετὰ τὴν προσθήκην τῶν τριῶν πόλεων, καὶ 25 ἀπὸ τῆς πρώτης συστάσεως τοῦ δεσμοῦ, περὶ τὰ 255 π. Χ., ἀντὶ δύο, ἀπεφάσισαν νὰ ἐκλέγωσιν ἓνα μόνον ἐτήσιον στρατηγόν, καὶ ἐξελέξαντο πρῶτον τὸν Κερυνέα Μάρκον (12). Ἐκτοτε δ' ἤρξατο προκόπτων ὁ δεσμός, καὶ βαθμηδὸν προσλαμβάνων πάσας τὰς τὸ ἀρχαῖον συνέδριον ἀποτελούσας Ἀχαικὰς πόλεις, « πλὴν Ὡλένου καὶ Ἐλίκης, τῆς μὲν οὐ συνελθούσης, τῆς δ' ἀφανισθείσης ὑπὸ κύματος », κατὰ Στράβωνα (13). Εἰς τὴν ἀκμὴν δὲ τῆς ἰσχύος προήγαγε τὴν συμπολιτείαν ὁ Σικυώνιος Ἄρατος, ὅτε, ἐλευθερώσας τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἀπὸ τῶν τυράννων, καίτοι δωρικὴν οὔσαν (14) καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς μὴ προσήκουσαν, προσῆψεν ὁμῶς αὐτὴν τῷ δεσμῷ ἐν ἔτει 251 ἢ 252

(12) Πολύβ. Β, 41. 43. — Στράβ. Η, 7, 3,

(13) Η, 7, 1.

(14) Πλούτ. Β. Ἀράτ. ΙΗ. ΚΓ.

Χ., καὶ ἐκλεχθεὶς στρατηγὸς τῆς συμπολιτείας, προσή-
 αγεν αὐτῇ καὶ τὴν Κόρινθον, κυριεύσας διὰ νυκτὸς τὸν
 ὑπὸ φρουρᾶς τοῦ Ἀντιγόνου κατεχόμενον Ἀκροκόρινθον(15).
 Μετ' οὐ πολὺ δὲ προσῆλθον τὰ Μέγαρα(16), ἡ Ἐπίδαυρος
 καὶ ἡ Τροιζήν(17), καὶ ἡ Μεγάλη Πόλις παρεδόθη ἐκου-
 σίως ὑπὸ τοῦ παραιτηθέντος τυράννου αὐτῆς Λυσιάδου(18),
 καὶ ταύτην παρηκολούθησε τὸ πλεῖστον τῆς Ἀρκαδίας.
 Μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀράτου ἐλευθέρωσιν τῶν Ἀθη-
 νῶν(19), προσεχώρησαν προθύμως οἱ Αἰγινῆται καὶ οἱ Ἑρ-
 μιονεῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς προσέτι οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Φλιά-
 σιοι(20). Καθ' ὅσον δ' ἰσχυρώτερος ἐγένετο ὁ δεσμός, κατὰ
 τοσοῦτον ἡνοῦντο αὐτῷ αἱ ἐλάσσονες πόλεις, ὥστε οὐ μόνον
 τὸ πλεῖστον τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ πέραν τοῦ Ἰσ-
 θμοῦ πολλαὶ μετ' αὐτοῦ συνεδέθησαν, κατὰ τοῦ Πausανίου
 τὴν ἐξιστόρησιν(21). « Ἑλλήνων δὲ τῶν λοιπῶν Σικυώ-
 νιοι συνεδρίου πρῶτοι τοῦ Ἀχαιικοῦ μετεῖχον· μετὰ δὲ Σι-
 κυωνίους ἐπήεσαν ἤδη καὶ τῶν ἄλλων Πελοποννησίων
 οἱ μὲν αὐτίκα, οἱ δὲ χρόνον τινὰ ἐπισχόντες· τοὺς δὲ καὶ
 ἐκτὸς οἰκοῦντας τοῦ Ἰσθμοῦ συντελεῖν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς
 ἔπειθεν, ὅτι ἐς πλεον ἰσχύος προῖδον ἐώρων τὸ Ἀχαιικόν ».

(15) Πλούτ. Αὐτ. ΚΔ.

(16) Πολύβ. Β, 43, 5. — ΙΕ, 6, 7. — Στράβ. 591, Α.

(17) Πaus. Β, 8, 4.

(18) Πλούτ. Αὐτ. Λ.

(19) Πλούτ. Αὐτ. ΛΔ.

(20) Πλούτ. Κ. Αὐτ.

(21) Ζ, 7, 1.

ΚΕΦΑΛΙΟΝ Β'.

Ὁργανισμός.

Καταποντισθείσης δὲ τῆς Ἑλίκης, ἀνεδείχθη μετὰ τὸν πλήρη καταρτισμὸν τῆς συμπολιτείας κέντρον αὐτῆς τὸ Αἶγιον, μία τῶν ἀνέκαθεν ἐπισημοτάτων τῆς Ἀχαΐας πόλεων, κατὰ Πυρσανίαν (1). « Ἀθροίζεσθαι δὲ εἰς Αἶγιον σφίσι· ἔδοξεν· αὕτη γὰρ μετὰ Ἑλίκην ἐπικλυθεῖσαν πόλεων ἐν Ἀχαΐᾳ τῶν ἄλλων δόξῃ προεῖχεν ἐκ παλαιοῦ, καὶ ἰσχυρεν ἐν τῷ τότε ». Ἐνταῦθα δ' εἶχε τὴν ἑδραν αὐτῆς ἡ Βουλὴ τῶν Παναχαιῶν (2), καὶ προσέτι συνήρχετο καὶ ἡ γενικὴ σύνοδος, οὐχὶ ἐκ μόνων ἀντιπροσώπων, ἀλλ' ἐξ ὅλου τοῦ πλήθους τῶν ὑπὲρ τριάκοντα ἔτη γεγονότων ἐκ πασῶν τῶν ὁμοσπόνδων πόλεων, ὅσον ἤθελε νὰ συρρέῃσῃ, ὡς ὁ Πολύβιος (3). « Τὸ τῶν Ἀχαιῶν πλῆθος . . . συναθροισθὲν εἰς τὴν καθήκουσαν σύνοδον »· καὶ ἀλλαγῶν (4). « Συνῆγε τοὺς Ἀχαιοὺς διὰ τῶν ἀρχόντων εἰς ἐκκλησίαν· ἀθροισθέντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς Αἶγιον κατὰ τοὺς νόμους . . . ». Πρὸ πάντων δέ (5). « Καὶ γὰρ συροισθροίσθη πλῆθος ἐργαστηριακῶν καὶ βαρυνῶν ἀνθρώπων ὅσον οὐδέποτε ». Συνέρρεον ἐπομένως εἰς τὰς πανδήμους ταύτας ἐκκλησίας πλείονες ἢ ἐλάσσονες καθ' ὃ εἶχον ἐνδιαφέρον καὶ

(1) Ζ, 7, 1. 24.

(2) Πολύβ. Δ, 26, 8.

(3) Δ, 14, 1.

(4) Ε, 1, 7.

(5) ΔΗ, 4, 5.

κατὰ βούλησιν, δι' ὃ καὶ ὁ Πολύβιος καλεῖ αὐτὰς ἀδιαφό-
ως ἐκκλησίαν, ἀγοράν, σύνοδον, τὸ πλῆθος, οἱ πολ-
οί, οἱ ὄχλοι, τὸ ἔθνος, οἱ Ἀχαιοί.

Ἦν δ' ἡ θέσις τῶν συνελεύσεων, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Αἰγιά-
λέων Ἰώνων, ἄλλος τι περὶ τὴν πόλιν, καλούμενον κατὰ
Στράβωνα (6), Ἀρμάριον, ἢ κατ' ἄλλην γραφὴν Ἀρρά-
ριον, ἢ μᾶλλον Ὀμάριον, καὶ ἀφιερωμένον τῷ Διί, βε-
βαίως τῷ κατὰ Πausanίαν (7) ἐν Αἰγίῳ λατρευομένῳ Ὀμα-
γυρίῳ, παρ' οὗ τὸν ναὸν ὑπῆρχε καὶ ὁ τῆς Παναχαιᾶς ἢ
Παραχαιᾶς Δήμητρος, προστάτιδος ἐπίσης τῆς Ἀχαϊκῆς
ἐνότητος. Φαίνεται δὲ μόνη ὁρθὴ ἡ κλησις Ὀμάριον, διότι
καὶ ἐν Πολυβίῳ μνημονεύεται (8), ὅτι οἱ Μεγαλοπολίται τῷ
Ὀμαρίῳ ἀνέθηκαν στήλην μετὰ τὴν κατεύνασιν ἐμφυλίων
αὐτῶν ταραχῶν, καὶ ἀλλαχοῦ (9), ὅτι Ἰταλικαὶ πόλεις συμ-
φρονήσασαι, καὶ μιμηταὶ γενόμεναι τῆς τῶν Ἀχαιῶν συμ-
πολιτείας, « ἀπέδειξαν Διὸς Ὀμορίου κοινὸν ἱερὸν τό-
πον, ἐν ᾧ τὰς τε συνόδους καὶ τὰ διαβούλια συνετέλουν ».
Ἦν δ' ἡ λέξις ἢ ἐκ τοῦ ὁμοῦ καὶ ὅρος συντεθεῖσα, ἢ ἐπι-
τομὴ τοῦ Ὀμαγύριος, ἢ παράγωγος τοῦ ὁμοῦ καὶ ἄρειν
ἢ εἴρειν, συναρμόττειν, ὅθεν καὶ τὸ ὁμαρές, δηλοῦν καθ'
Ἡσύχιον, τὸ « ὁμοῦ, συμφῶνως ὑπάρχον ».

Συνήρχοντο δ' αὖται αἱ τακτικαί, ἢ « ἐκ τῶν νόμων κα-
θήκουσαι σύνοδοι » (10), αὐτοκλήτως, δις τοῦ ἔτους, ἐν τέ-
λει τοῦ ἔαρος, « περὶ τὴν τῆς πλειάδος ἐπιτολήν » (11),

(6) H, 7, 3. 5.

(7) Z, 24, 1. 2.

(8) E, 93.

(9) B, 39.

(10) Πολύβ. Δ, 7, 13. 26.

(11) Αὐτ. Δ, 37, 1. — E, 1.

καὶ ἐν τέλει τοῦ φθινοπώρου, « συνάπτοντος τοῦ χειμῶ-
νος » (12), καὶ διήρκει ἐκάστη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ὡς ἐξά-
γεται ἐκ Λιβίου (13). « Supererat unus justi concilii dies ;
tertio enim lex jubebat decretum fieri ». Καὶ κατὰ μὲν
τὴν δευτέραν ἡμέραν ὑπεβάλλοντο τὰ ψηφίσματα εἰς τὴν
σύνοδον, κατὰ δὲ τὴν τρίτην ἐκυροῦντο (14).

Πλὴν δὲ τῶν τακτικῶν, συνήρχοντο καὶ ἑκτακτοὶ σύνο-
δοι, ἅλλαι εἰς ἄλλας πόλεις, ὡς ἐν Πολυβίῳ (15). « Σύγ-
κλητος συναχθεῖσα εἰς τὴν τῶν Σικυωνίων πόλιν, ἐν ἣ
συνέβαινε μὴ μόνον συμπορεύεσθαι τὴν Βουλὴν, ἀλλὰ
πάντας τοὺς ἀπὸ τριάκοντα ἐτῶν ». Ἀλλαχοῦ δὲ μνημο-
νεύονται ἕτεραι, συνελθοῦσαι εἰς Κόρινθον (16), εἰς Λέρναν
ἢ Ἄργος (17), εἰς Μεγαλόπολιν (18), εἰς Κλείτορα (19), ὡς
ὁ Φιλοποίμην ἐπρότεινε νὰ συνεδριάξῃ καὶ ἡ τακτικὴ σύνο-
δος ἀλληλοδιαδόχως ἐν ἐκάστη τῶν πόλεων τοῦ δεσμοῦ (20),
ἀλλ' ἀγνοεῖται ἂν ἐνεκρίθῃ ἡ πρότασις αὐτοῦ, πολεμηθεῖσα
ὑπὸ τῶν Δημιουργῶν καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυαίων.

Συνήρχοντο δ' αἱ ἑκτακτοὶ αὗται σύνοδοι, σκεψόμεναι μό-
νον περὶ πολέμου ἢ συμμαχίας, οὐχὶ δ' αὐτοκλήτως, ὡς
εἰκός, ἀλλὰ συγκαλούμεναι ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, ἥτοι ὑπὸ τοῦ
στρατηγοῦ καὶ τῶν Δημιουργῶν, ὡς ἐν Πολυβίῳ (21). « Ὁ
δὲ Βασιλεὺς Φίλιππος, ἐνδεὴς ὢν σίτου καὶ χρημάτων...

(12) Αὐτ. Β, 54, 3. — Liv. XXXVIII, 32.

(13) XXXII, 22. — Ἰδ. Πολύβ. ΚΘ, 9, 10.

(14) Πολύβ. Ἑκλγ. π. Πρεσβ. 89.

(15) ΚΘ, 9, 6.

(16) Πολύβ. Δ, 13-14. — Ἑκλ. 89. 144.

(17) Πλούτ. Β. Κλεομ. ΙΕ. ΙΖ.

(18) Πολύβ. Δ, 7 τέλ.

(19) Πολύβ. Ἑκλ. 43.

(20) Liv. XXXVIII, 30.

(21) Πολύβ. Ε, 1. — Ἑκλ. 47.

συνῆγε τοὺς Ἀχαιοὺς διὰ τῶν ἀρχόντων εἰς ἐκκλησίαν ». διὰ τοῦτο καὶ ἀλλαχοῦ λέγεται (22)· «*Συνάγοντος τοῦ στρατηγοῦ τὰς ἀρχὰς εἰς τὴν τῶν Ἀργείων πόλιν*», καί, παρὰ Λιβίῳ (23), εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν σύνοδον ἀποτεινόμενος ὁ στρατηγὸς Ἀρισταίνετος, προσφωνεῖ αὐτήν· «*Principes Achæorum*». Ἦσαν δὲ τῷ ὄντι αἱ ἀρχαὶ αἱ τὴν συνέλευσιν διευθύνουσαι, διότι αὗται εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ ποδᾶλλειν τὰς πρὸς συζήτησιν προτάσεις, ἀλλ' οὐχὶ ἄλλας ἐκείνων δι' ἃς συνῆλθεν ἡ σύνοδος (24), ἀναμφιβόλως ἡ ἑκτακτος· διὰ κήρυκος δὲ προὔχάλουν τοὺς βουλομένους ἐκφέρειν γνώμην περὶ αὐτῶν (25). Ἐψηφοφόρουν δ' οἱ συνελθόντες οὐχὶ κατὰ κεφαλὰς, ἀλλὰ κατὰ πόλεις (26), ὡς συνέβαινεν ἐν πάσαις ταῖς συμπολιτείαις καὶ πάσαις ταῖς Ἀμφικτυονίαις (27).

Ἐνίοτε δὲ συνεκάλει τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς ἑκτακτον σύνοδον καὶ μόνος ὁ στρατηγός, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὅτε ἦσαν ἔτοιμοι πρὸς ἐκστρατείαν, καὶ ἵνα τὰ περὶ αὐτῆς διαθέσωσιν· ὥστε καὶ συνήρχοντο ἑνοπλοι, ὡς ἐν Πολυβίῳ (28)· «*Συνάγειν τὸν στρατηγὸν τοὺς Ἀχαιοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις. Ὁ δ' αὐτοῖς συνελθοῦσι βουλευομένοις δόξῃ, τοῦτ' εἶναι κύριον*».

Ἐγίνοντο δ' αἱ τῶν τελῶν ἀρχαιρεσίαι ἐτησίως ἐν τῇ ἑαρινῇ τακτικῇ συνόδῳ (29), τοῦλάχιστον μέχρι Ὁλ. 140,

(22) Ἑκλ. 41.

(23) XXXII, 21.

(24) Liv. XXXIX, 25.

(25) Liv. Αὐτ. 20. — Πολύβ. Ἑκλ. 89.

(26) Liv. XXXII, 22, 23.

(27) Niehbur. Röm. Gesch. T. II, Σελ. 33. 34.

(28) Δ, 7, 5.

(29) Πολύβ. Δ, 17, 1. — Ε, 1. 1.

δ', ὅτε ὑποτίθεται ὅτι μετεβλήθη ἴσως ὁ ὅρος οὗτος (30). Τὸν δὲ πρὸ τοῦ χρόνου τῆς ἐκλογῆς ἀποβιόντα διεδέχετο, μέχρις ἐκείνης, ὁ προκάτοχος αὐτοῦ (31).

Ἦσαν δ' αἱ αἵρεταὶ αὗται ἀρχαὶ αἱ ἐπόμεναι·

Ὁ Στρατηγός, ὅστις ἐνιαυσίως μὲν ἐξελέγετο, ἐδύνατο δὲ πολλάκις ν' ἀνεκλεχθῇ, ἀλλὰ μετὰ διαλείψεως ἐνὸς τοῦλάχιστον ἐνιαυτοῦ, ὥς ὁ Πλούταρχος περὶ Ἀράτου (32). «Οὕτω δ' ἰσχυσεῖν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς, ὥστ' εἰ μὴ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξῆν, παρ' ἐνιαυτὸν αἰρεῖσθαι στρατηγὸν αὐτόν». Συνέβαινον ὁμῶς ἐνίοτε ἐξαιρέσεις, ὥς ἐμπιπτουσῶν τῶν ἐκλογῶν ἐν μέσῳ πολέμου, ὅτε ἀβλαβῶς ἐκλογή τοῦ ἀρχηγοῦ δὲν ἐδύνατο νὰ ἐπέλθῃ· δι' ὃ καὶ περὶ Φιλοποίμενος λέγει ὁ Λίβιος (33). «Philopœmeni continuatur magistratus», καὶ τὸ αὐτὸ εἰκάζουσί τινες (34) καὶ περὶ Ἀράτου. Ἦν δ' ὁ Στρατηγός ἡ ὑπερτάτη τῶν Ἀχαιῶν ἀρχή, καὶ συνεκάλει οὗτος τὰς ἐκτάκτους συνόδους μετὰ τῶν δημιουργῶν ἢ καὶ μόνος, καὶ διηύθυνε μετ' ἐκείνων τὰς συνεδριάσεις, καὶ ὑπέβαλλεν αὐταῖς τὰ συζητητέα, καί, ὥς φαίνεται (35), ὥφειλε ν' ἀποφανθῇ πρῶτος γνώμην, πρὶν ἢ ψηφίσῃ ἡ σύνοδος. Ἐφερε δὲ καὶ τὴν δημοσίαν σφραγίδα, καὶ ἐξέδιδε διαταγὰς πρὸς τὰς πόλεις ἐν ὀνόματι τῆς συμπολιτείας (36), καὶ μετὰ ξένων πρέσβεων διεπραγματεύετο ὅσα δὲν ἀπῆτουν τῆς συνόδου ἀπόφασιν. Τὴν ἐκτασιν δὲ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ ἀποδείκνυσι καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Πολυβίου (37) περὶ τῆς

(30) Clint. F. H. III, σ. 102. — Schorn. σ. 210-215.

(31) Πολύβ. Μ, 2, 1.

(32) Β. Ἀράτ. ΚΔ.

(33) XXXVIII, 33.

(34) Seebode καὶ Jahn, Merlecken.

(35) Πολύβ. Ἐκλ. 74.

(36) Πολύβ. Δ, 7. — ΙΣΤ, 20.

(37) Ἐκλ. 52.

κατηγορηματικῆς ἀπαντήσεως ἦν μετὰ τῶν ἀρχῶν, ἀλλ' ἄνευ τῆς Συνόδου, ἔδωκεν ὁ στρατηγὸς τοῖς τὸ ἔλεος τῶν Ἀχαιῶν ἐξαιτουμένοις Μεσσηνίοις. Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ εἶ-
 πεν ὁ στρατηγὸς τὴν αὐτοκράτορα ἀρχηγίαν, τὴν δύναμιν
 τοῦ προκηρύττειν τὴν ἐκστρατείαν, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ
 διατάττειν ἐκτάκτους συνεισφορὰς στρατιωτῶν καὶ χρη-
 μάτων (38), ὥστε καὶ ἐν τινι περιπτώσει αὐτογνωμόνως
 διατάσσει ταῖς πόλεσι νὰ ἐλευθερώσωσι καὶ πέμψωσιν εἰς
 τὸν στρατὸν ἀριθμὸν τινα, ὃν αὐτὸς ὀρίζει, τῶν οἰκογενῶν
 αὐτῶν δούλων (39).

Ὁ Γραμματεὺς, ὅστις ὑπῆρχε καὶ ἀρχαιότατα ἤδη, ἀπὸ
 τῆς ἀνακαινίσεως καὶ τῆς συμπολιτείας ἐν Ὀλ. 124, καθ'
 ἦν ἐποχὴν δύο ἦσαν οἱ στρατηγοί (40), καὶ παρέμεινε καὶ
 μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων, διότι ἀπαντᾶται καὶ ἐπὶ ἐπι-
 γραφῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων (41). Ἀλλ' ἀπ' Ἀράτου
 ἔπαυσεν, ὡς φαίνεται, ἡ σημασία τῆς ἀρχῆς ταύτης, διότι
 οὐδαμοῦ ἀναφέρεται γραμματεὺς τις ὀνομαστί, ὥστε ἀγνοεῖ-
 ται ἂν, πλὴν τῶν παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ καθηκόντων ἃ τὸ
 ὄνομα αὐτοῦ ἐμφαίνει, εἶχε καὶ ἄλλην τινα εὐρυτέραν δι-
 καιοδοσίαν.

Ὁ Ἱππαρχος, ὑπὸ τὸν Στρατηγόν. Ἐδόθη δ' ἡ ἱππαρ-
 χία ὑπὸ τῆς Συνόδου εἰς αὐτὸν τὸν Πολύβιον (42).

Οἱ Ὑποστράτηγοι, οἵτινες φαίνεται ὅτι ἐπέμποντο ἀνὰ
 εἷς ἐξ ἐκάστης πόλεως, ἢ ἐκ πολλῶν τῶν ἐλασσόνων πό-
 λεων ὁμοῦ, διοικοῦντες ἕκαστος τῆς ἰδίας πόλεως τὴν μοί-
 ραν ἢ τὸ ἀπόσπασμα, διότι ὁ Πολύβιος λέγει τὸν Φαρέα

(38) Πολυβ. ΙΣΤ, 20. Μ, 2.

(39) Πολύβ. Μ, 2.

(40) Πολ. Β, 33.

(41) Bæekh, C. I. G. Ἀρ. 1443.

(42) Πολύβ. Ε, 95, 7. — ΚΗ, 6, 9.

Λύκον «ὑποστράτηγον τῆς συντελείας τῆς πατρικῆς» (43), ἦτοι τοῦ στρατοῦ ὅσον συνεισέφερεν ἡ πατρίς αὐτοῦ. Ἀλλαχοῦ δὲ μνημονεύει ὁ αὐτὸς ὑποστρατήγου Ἀχαιῶν (44), ὅπερ αἰνίττεται ἡ τὸν ὑποστράτηγον τῆς Ἐπαρχίας τῆς Ἀχαΐας, ἡ ἓνα τῶν ὑποστρατήγων ἐν τῷ Ἀχαικῷ στρατῷ.

Καὶ Ναύαρχον δὲ τῶν Ἀχαιῶν ὀνομάζει ὁ Πολύβιος (45), καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦν βεβαίως οὐκ εὐκαταφρόνητος.

Οἱ Δημιουργοί, ἢ, Λιολιστὶ δαμιουργοί, δέκα τὸν ἀριθμόν (46). Λέγουσι δ' οἱ γραμματικοὶ δηλοῦσαν ἐν γένει τὴν λέξιν ταύτην, ὡς ἀλλαχοῦ ἐσημειώθη (47), τοὺς τῶν δήμων προστάτας, ἦτοι τοὺς ἐκάστου δήμου ἢ ἐκάστης πόλεως διοικητικοὺς ἄρχοντας, καὶ οὕτω καὶ ὁ Λίβιος ἀποκαλεῖ τοὺς τοῦ Ἀχαικοῦ δεσμοῦ τούτους *demiurgos civitatum* (48)· καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τινι (49) φέρεται· «ἐν Αἰγίῳ δὲ δαμιουργέοντος Μίκκωνος», ἐξ οὗ δύναται νὰ εἰκασθῇ ὅτι ἐκάστη πόλις εἶχε τὸν ἴδιον ἐαυτῆς δημιουργόν, ὅστις ἦν ἐπώνυμος αὐτῆς ἄρχων, ὡς καὶ οἱ δέκα δημιουργοὶ ὁμοῦ ἦσαν ἐπώνυμοι τῆς συμπολιτείας κατ' ἄλλην ἐπιγραφὴν (50). Καὶ ἐκ μὲν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δημιουργῶν δύναται νὰ ἐξαχθῇ τὸ συμπέρασμα ὅτι τὴν ἀρχὴν ταύτην ἀπετέλουν, συνεργόμενοι ἐπὶ ταῦτό, οἱ δημιουργοὶ τῶν Ἀχαικῶν πόλεων, αἵτινες ἦσαν ἐπίσης δέκα, ἀφ' οὗ ἐκ τῆς πρὶν δωδεκαπόλεως κατεκλύσθη ἡ Ἑλίκη καὶ δὲν προσῆλθεν ἡ Ὠλενος. Ἀλλὰ τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἰσό-

(43) E, 94, 1. Ἑκλ. π. Ἀρ σ. 1480.

(44) Δ, 59, 2.

(45) E, 95 Τελ.

(46) Πολύβ. E, 1, 9. — ΚΓ, 10, 11. — Πλούτ. Β. Ἀράτ. ΜΓ.

(47) Βιβλ. Γ, Μέρ. Γ, Τμ. Δ, Κεφ. Α, σ. 357.

(48) XXXVIII, 30.

(49) Bæckh, C. I. G. Ἀρ 1567.

(50) Ἀρ. 1542.

ητος δικαιωμάτων ἧς βεβαίως ἀπελάμβανον αἱ μὴ Ἀχαι-
αὶ πόλεις μετὰ τῶν Ἀχαικῶν. Ἐπειδὴ ὁμῶς ἠξεύρομεν
ὅτι δημιουργοὶ ὑπῆρχον πλὴν τῆς Ἀχαιίας, καὶ ἀλλαχοῦ,
εἰς Ἄργος, καὶ οἱ Γραμματικοὶ μάλιστα χαρακτηρί-
ουσι τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς δωρικὴν, διὰ τοῦτο τὸ πιθα-
νώτατον φαίνεται ὅτι ὁ μὲν ἀριθμὸς ὠρίσθη ἐκ τῆς πρώτης
οὐστάσεως τοῦ δεσμοῦ, ὅτε εἶχε μόνον τὰς δέκα πόλεις
τῆς Ἀχαιίας· δὲν ἐκρίθη δὲ μετὰ ταῦτα ἀναγκαῖον ν' αὐ-
ξηθῇ αὐτός, ἀλλ' ἐξελέγοντο δὲν ἠξεύρομεν πῶς, ἢ ἂν κατὰ
τινα διαδοχὴν, ἐκ πασῶν βεβαίως τῶν πόλεων τῆς συμπο-
λιτείας. Λέγει δὲ προσέτι αὐτός ὁ Λίβιος καὶ *summum*
magistratum (51), ὅπερ ἦσαν οὗτοι ἀναμφιβόλως καὶ ἐν ταῖς
ιδίαις πόλεσι, καὶ ὡς πρὸς τὴν συμπολιτείαν προσέτι κατὰ
δικαίωμα, ἀλλὰ πράγματι ὑπερτέραν ἐξουσίαν ἐξήσκει ὁ
στρατηγός. Αὐτῶν δὲ τὸ ἔργον συνίστατο κυρίως εἰς τὸ νὰ
συγκαλῶσι τὴν ἐκκλησίαν συμπράξει τοῦ στρατηγοῦ, νὰ
διευθύνωσι τὰς συνεδριάσεις καὶ συζητήσεις αὐτῆς, νὰ ὑπο-
βάλλωσι τὰς προτάσεις, καὶ νὰ διεξάγωσι τὰς ψηφοφορίας,
ὡς οἱ Πρυτάνεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀθηναίων.

Ἀναφέρει δέ που ὁ Πολύβιος (52) καὶ «*Προεστῶτας τῶν*
Ἀχαιῶν», ὡς ἀποκρινομένους τοῖς πρέσβεσι περὶ χορηγη-
τέας βοηθείας καὶ παραδοχῆς νέας πόλεως εἰς τὴν συμπο-
λιτείαν. Ἀλλ' ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου ἐν τῷ χωρίῳ ἐκείνῳ
καταφανὲς γίνεται ὅτι εἰδικὴν τινα σημασίαν δὲν ἔχει αὕτη
ἡ ἔκφρασις, ἀλλ' ἐννοεῖ ἐν γένει τὰς ἀρχάς, τὸν στρατηγὸν
μετὰ τῶν δημιουργῶν.

Ὀνομάζει δέ που ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς (53) καὶ συναρ-

(51) XXXII, 22.

(52) Δ, 9. — Ἰδ. καὶ Β, 46.

(53) Ἐκλ. 114.

χίας, αἵτινες ἐν ἀπορρήτῳ συνεδριάσει ἐσκέπτοντο περὶ ἐξωτερικῶν σχέσεων. Αὗται δ' ἐπίσης οὐδαμῶθεν ἐξάγεται ὅτι ἦσαν ἰδιαίτεραι ἄλλαι ἀρχαί, ἀλλ' ἢ αὐτοὶ οἱ δημιουργοί, ἴσως καὶ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ, ἢ ἡ Βουλὴ, ἢ πᾶσα ἄλλη πολυμελὴς ἀρχή.

Μνημονεύεται δ' ἀλλαχοῦ, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Πολυβίου πάλιν (55), καὶ Βουλὴ, ἐδρεύουσα ἐν Αἰγίῳ, οὐχὶ ἡ ἰδιαιτέρα τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλὰ γενικὴ τῶν Ἀχαιῶν, διότι μετὰ τῶν ἀρχόντων ἀποφαίνεται περὶ πολέμου. Ἴσως δ' αἰνίττεται ἐκκλησίαν διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου, εἰ καὶ εἰς ἄλλο χωρίον (56) λέγει ὅτι ὁ Εὐμένης ἤθελε νὰ καταβάλῃ 120 τάλαντα (720,000 δραχ.), ἵνα ἐκ τῶν τόκων αὐτῶν μισθοδοτῇται ἡ Βουλὴ. Τοιαύτη ὅμως μισθοδοσία διὰ τὴν πάνδημον ἐκείνην ἐκκλησίαν ἦν ἀδύνατος, ἐκτὸς ἂν ἐνόει ἐκ τῶν τόκων τῆς ποσότητος ἐκείνης νὰ μισθοδοτῇ ἢ τοὺς ἐπὶ 6 μόνον ἡμέρας κατ' ἔτος συνεδριάζοντας, ἢ τοὺς ἐπισημοτέρους μεταξὺ αὐτῶν. Πιθανὸν ὅμως εἶναι, πλὴν τῆς ἐκκλησίας, νὰ ὑπῆρχε καὶ Βουλὴ μόνιμος, ὠρισμένου ἀριθμοῦ μελῶν, ἔχουσα ἐλάσσονα τὴν δικαιοδοσίαν, προπαρασκευάζουσα ἴσως τὰς προτάσεις ἃς μόνῃ ἡ ἐκκλησία ἐδύνατο νὰ λύσῃ, καὶ ἀποφασίζουσα περὶ πάντων τῶν λοιπῶν μικροτέρων ζητημάτων.

Καὶ Γερουσίαν δὲ προσέτι ἀναφέρει ἅπαξ ὁ Πολύβιος (57), τῆς τάξεως ἐν τῇ συνόδῳ ἐπιμελουμένην, καὶ τὸν λόγον ἀφαιροῦσαν ἀπὸ τοῦ Κριτολάου, ἀποθρασυνομένου κατὰ τῶν Ῥωμαίων πρεσβευτῶν, ἐκτελοῦσαν ἐπομένως καθήκοντα ἃ κυρίως τῇ δικαιοδοσίᾳ τῶν δημιουργῶν ἔπρεπε

(55) B, 46. Δ. 26.

(56) Ἑκλ. π. προβ. 41.

(57) B, 46.

ἀνήκωσιν. Ἐπειδὴ ὁμοῦ οὐδαμοῦ οὐδὲν ἕτερον περὶ αὐ-
τῆς λέγεται, ἀδύνατον νὰ συμπεράνωμεν ἂν ἄλλην τινὰ
ἀρχὴν διὰ τοῦ γνωστοτέρου τούτου ὀνόματος ἀποκαλεῖ ὁ
ἱστορικός, ἢ ἂν, ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας, εἶχεν ἡ συμπολιτεία
κατὰ τὸν τύπον τῶν δημοκρατικῶν κυβερνήσεων, καὶ Βου-
λὴν καὶ Γερουσίαν μετ' ἀναλόγων καθηκόντων, καθ' ἃ ἡ
Γερουσία καὶ τῆς ἐκκλησίας μετεῖχεν, ὑπερτάτην τινὰ ἐπι-
λήρησιν ἐξασκοῦσα ἐπὶ τῶν συζητήσεων.

Ἐν ἐπιγραφαῖς δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων (58) ἀπαντᾷ-
ται καὶ τις ἀρχὴ καλουμένη Σύεδροι, ἣτις ὁμοῦς ἦν, ὡς
φαίνεται, τοπικὴ τῶν πόλεων, καὶ οὐχὶ τῆς συμπολιτείας,
καὶ ἴσως ἀντιστοιχοῦσα πρὸς Βουλὴν αὐτῶν.

Ἐπίσης δ' ἐν ἐπιγραφῇ τῶν αὐτῶν χρόνων (59) ἀναφέ-
ρεται ὁ Θεοπόλος, ἱερεὺς πιθανώτατα τοῦ Ὀμχυρίου Διός,
ἢ καὶ τῆς Παναχαιᾶς Δήμητρος, ἢ ἄλλης τινὸς παναχαϊκῆς
θεότητος. Φέρεται δ' ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὡς ἐπώνυμος τοῦ
ἔτους, διότι τότε ἡ συμπολιτεία εἶχε πάλιν περιστάλῃ εἰς
μόνας τὰς ἀρχαῖκὰς πόλεις, καὶ ἡ σημασία τοῦ στρατηγοῦ
καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχόντων εἶχε μεγάλως ἐλαττωθῇ, ὥστε
ὁ ἱερεὺς ἐπεῖχε τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ δεσμῷ.

Τὴν δικαστικὴν δ' ἐξουσίαν τῆς συμπολιτείας, διὰ τὰ πρὸς
αὐτὴν ἐγκλήματα καὶ ἴσως καὶ τὰς μεταξὺ τῶν μελῶν αὐτῆς
διαφωνίας, εἶχεν, ὡς εἰς πάντα τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα
τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐκκλησία, ἣν βλέπομεν καταδικάζουσιν
τὸν Ἀρέα καὶ Ἀλκιβιάδην, κατὰ Πανσανίαν (60): « Ἀχαιοὶ
δὲ σφίσι, ἀπελθοῦσιν εἰς Ῥώμην, καὶ κατηγορήσασιν τῶν
Ἀχαιῶν, ἐπιβάλλουσιν ἐν τῷ συνεδρίῳ θανάτου ζημίαν ».

(58) Bæekh, C. I. G. Ἀρ. 1543.

(59) Ἀτ. Ἀρ. 1563.

(60) Z, 9, 2.

Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμῶς ἀνέθετον τὰς τοιαύτας τὸ κοινὸν τοῦ δεσμοῦ ἀφορώσας δίκας εἰς εἰδικοὺς δικαστάς, οὗς ὁ Πολύβιος λέγει κοινοὺς πάσῃ τῇ συμπολιτείᾳ. Προστίθησι δ' ὁ ἱστορικὸς ταύτας τὰς πληροφορίας (61): « Ἀλλὰ καὶ νόμοις χρῶνται τοῖς αὐτοῖς, καὶ σταθμοῖς καὶ μέτροις καὶ νομίσμασι· πρὸς δὲ τούτοις ἄρχουσι, Βουλευταῖς, δικασταῖς τοῖς αὐτοῖς », ὅπου πρόκειται βεβαίως περὶ τῶν κεντρικῶν ἀρχῶν καὶ διατάξεων, καὶ οὐχὶ περὶ τῶν ἰδίων ἐκάστη πόλει.

Ἀλλ' ὥς τὰ νομίσματα γενικὸν μὲν εἶχον τύπον, τὸν τοῦ Ὀμαγυρίου Διὸς μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Ἀχαιῶν, ἀλλὰ τ' ἀνήκοντα ἰδίως ταῖς πόλεσιν εἶχον καὶ γνωρίσματα αὐτῶν ἰδιαίτερα, οὕτω καὶ νόμοι ὑπῆρχον μὲν γενικοί, πᾶσαν ἀφορῶντες τὴν συμπολιτείαν, καὶ ὁ τῶν συντελουσῶν πόλεων καθόλου ὁργανισμὸς ἦν παρὰ πάσαις ὁμοιος, ἀλλὰ συγχρόνως εἶχεν ἐκάστη πλήρη τὴν ἐσωτερικὴν αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν, καὶ ὁ σύνδεσμος ἐστηρίζετο ἐπὶ τελείας δικαιομάτων ἰσότητος, καὶ ἦν διὰ τοῦτο πάντων τῶν ἐν τῇ ἀρχαιότητι συστάντων ὁ ἐντελέστερος καὶ ὁ ἐδραιότερος· ὥστε καὶ ὁ Πολύβιος λέγει τὴν συμπολιτείαν κυβερνωμένην ὡς μίαν πόλιν (62): « Καθόλου δὲ τοῦτο μόνον διαλλάττειν τοῦ μὴ μιᾶς πόλεως διεύθυνσιν ἔχειν σχεδὸν τὴν σύμπασαν Πελοπόννησον τῷ μὴ τὸν αὐτὸν περίβολον ὑπάρχειν τοῖς κατοικοῦσιν αὐτῇ· τ' ἄλλα δ' ἐστὶ καὶ κοινῇ καὶ κατὰ πόλεις ἐκάστοις ταῦτα καὶ παραπλήσια ».

Εἶχον δὲ τὰ πολιτεύματα τῶν συνδεδεμένων τούτων πόλεων τὸν κοινὸν χαρακτῆρα σῶφρονος καὶ συγκεκραμένης

(61) B, 37. — Ἰδ. καὶ Ἑκλ. π. Προβ. 84. — Ἑκλ. Ἀρ. καὶ Κ. σ. 1489.

(62) B, 41-44.

δημοκρατίας (63), περὶ ἧς ὁ Πολύβιος (64)· « Τῆς ἰσηγορίας καὶ παρρησίας καὶ καθόλου δημοκρατίας ἀληθινῆς σύστημα καὶ προαίρεσιν εἰλικρινεστέραν οὐκ ἂν εὖ-ροί τις τῆς παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς ὑπαρχούσης. Ὅθεν αὕτη τὰς μὲν ἐθελούσις αἰρετιστάς εὔρε Πελοπονησίων, πολλοὺς δὲ πειθοῖ καὶ λόγῳ προσηγάγετο, τινὰς δὲ βιασαμένην σὺν καιρῷ, παραχρῆμα πάλιν εὐδοκεῖν ἐποίησε τοὺς ἀναγκασθέντας· οὐδενὶ γὰρ οὐδὲν ὑπολειπομένη πλεονέκτημα τοῖς ἐξ ἀρχῆς, ἴσα δὲ πάντα ποιοῦσα τοῖς ἀεὶ προσλαμβανομένοις, ταχέως καθικνεῖτο τῆς προκειμένης ἐπιβολῆς, δύο συνεργοῖς χρωμένη τοῖς ἰσχυρωτάτοις, ἰσότητι καὶ φιλανθρωπίᾳ ».

Συγχρόνως ὁμοῦς διετηροῦντο ἐν τοῖς πολιτεύμασι τούτοις καὶ τινὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας ἀριστοκρατίας, δι' ἧς αὐτὰ μετέβησαν ἀπὸ τῆς βασιλείας εἰς τὴν δημοκρατίαν, καὶ τοιαῦτα εἰσὶν οἱ βέλτιστοι, ὧν μνείαν ποιεῖται ὁ Ξενοφῶν (65).

Ἀλλ' ἐν ᾧ οἱ Ἀχαιοὶ ἀφ' ἐνός, ὁ Ἄρατος καὶ ὁ Φιλοποίμην, τοῖς Λυκουργείοις νόμοις ἀντιπολιτευόμενοι, ἐξέτεινον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς δημοκρατικὰς ἀρχὰς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀντέπραπτον κατ' αὐτῶν δραστηρίως οἱ Μακεδόνες, ἀγωνιζόμενοι ν' ἀναδείξωσι καὶ στηρίξωσι πανταχοῦ τυράννους, ὡς τὸν Λυδιάδαν ἐν Μεγαλόπολει, τὸν Ξένωνα ἐν Ἑρμιόνη, τὸν Κλεώνυμον ἐν Φλιοῦντι, τὸν Ἀριστόμαχον ἐν Ἀργεῖ, οἵτινες διέσπων τὸν δεσμὸν καὶ ἡλλοτρίουν τὰς πόλεις πρὸς τὴν συμπολιτείαν. Ἀντίπαλον ὁμοῦς ἰσχυρὸν εὖρον οὗτοι τὸν Ἄρατον, ὅστις τοὺς μὲν

(63) Παυσ. Ζ, 7, 1. — Δημοθ. π. συμμ. Ἀλεξ. 214, 16'.

(64) Β, 38. — Ἰδ. 37.

(65) Ἑλλ. Ζ, 1, 43.

κατέβαλλε διὰ τῶν ὅπλων, τοὺς δὲ ὤκειοτο διὰ τῆς εὐ-
 γλωττίας του (66). καὶ ὁ μὲν Λυδιάδας ἐκουσίως καταθεὶς
 τὴν τυραννίδα, προσήγαγε τὴν Μεγαλόπολιν εἰς τὴν ὁμο-
 σπονδίαν, ἄλλαι δὲ πόλεις ἐμιμήθησαν τὸ παράδειγμα
 τοῦτο ἅμα ἀπέθανεν ὁ προστάτης αὐτῶν Δημήτριος, ὁ Βα-
 σιλεὺς τῆς Μακεδονίας, καὶ ἡ Αἴγινα καὶ ἡ Ἑρμιόνη προσε-
 τέθησαν αὐθορμήτως (67). Οὕτω βαθμηδὸν κατωρθοῦτο ἡ
 μεγαλεπήβολος τοῦ Ἀράτου πρόθεσις τοῦ νὰ καταρτίσῃ
 ἐσωτερικῶς μὲν τὴν ἐνότητα τῆς Πελοποννήσου, στηριζο-
 μένην ἐπὶ τοῦ συνδέσμου πόλεων ἐλευθέρων, ἐξωτερικῶς
 δὲ τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς, ὡς ὁ Πολύβιος (68). «Λοιπὸν
 γὰρ ἤδη διετέλει προστατῶν μὲν τοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἔθνους,
 πάσας δὲ τὰς ἐπιβολὰς καὶ πράξεις πρὸς ἓν τέλος ἀνα-
 γέρων· τοῦτο δ' ἦν τὸ Μακεδόνας μὲν ἐκβαλεῖν ἐκ Πελο-
 πονήσου, τὰς δὲ μοναρχίας καταλῦσαι, βεβαιῶσαι δ' ἐ-
 κείστοις τὴν κοινὴν καὶ πατριὸν ἐλευθερίαν»· καὶ ὡς Ἀλ-
 λαχοῦ (69) λέγει περὶ τῶν μετὰ τοῦ Ἀράτου Ἀχαιῶν, ὅτι
 «Προσαγόμενοι τὰς πόλεις, ἐπεβάλοντο Πελοποννησίους
 πάντα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἄγειν ὀνομασίαν καὶ πολιτείαν».

(66) Πολύβ. Β, 44. — Στράβ. 591, Α. — Πλούτ. Ἀρατ. ΝΕ.

(67) Πλούτ. Αὐτ. ΛΔ. — Πολύβ. ΚΓ, 8.

(68) Β, 43, 7. — Ἰβ. καὶ Δ, 8. — Παυσ. Β, 8 καὶ 9.

(69) Β, 39, 9.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Πρόσολος εἰς τοὺς Μακεδόνας.

Πρὸς ἀπαρτισμὸν ὅμως τῆς ποθουμένης ἐνότητος τῆς Πελοποννήσου ὑπελείπετο εἰσέτι ἡ Ἥλις, κατέχουσα καὶ τὴν Ψωφίδα, ἡ Μεσσηνία, ἡ Λακωνία, προσέτι δὲ τῆς Ἀρκαδίας ἡ Φιγάλεια, κατεχομένη ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, καὶ ἡ Τεγέα, ἡ Μαντίνεια καὶ ὁ Ὀρχομενός, ἅς πόλεις οἱ Αἰτωλοὶ ἐκουσίως ἐξεχώρησαν τῷ Κλεομένει (1). Ἀλλὰ διὰ τῶν ὅπλων ἢ προσάρτησις καὶ τῶν πόλεων τούτων δὲν ἐδύνατο νὰ κατορθωθῇ· διότι πᾶσα ἡ δύναμις τῆς συμπολιτείας, ὡς ἀπαριθμεῖται ὑπὸ Πολυβίου (2), συνίστατο εἰς πεζοὺς μὲν τρισχιλίους, ἵππεις δὲ τριακοσίους, καὶ μισθοφόρους πεζοὺς μὲν ὀκτακισχιλίους, ἵππεις δὲ πεντακοσίους· τὸ δὲ ναυτικὸν ἦν ὅλως ἄσημον (3), συνιστάμενον εἰς τρία πλοῖα περιπλέοντα τὰς μεσημβρινὰς καὶ τρία τὰς βορείας ἀκτὰς τῆς Πελοποννήσου. Πρὸ πάντων δ' αὐτὸς ὁ Ἀρατος ἦν πολιτικώτερος μᾶλλον ἢ στρατηγικώτερος, ὡς περιγράφει αὐτὸν ὁ Πλούταρχος (3)· « Ἀρατος μὲν γάρ, ἀργότερος εἶναι δοκῶν πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶνας, ὁμιλία καὶ πραότητι καὶ φιλίαις βασιλικαῖς τὰ πλεῖστα κατειργάσατο τῶν πραγμάτων ».

Οὕτως οἱ Ἀχαιοί, τὴν συμπολιτείαν ἀναξιόμαχον ὁρῶντες πρὸς Κλεομένην τὸν Γ', ὅστις κυριεύσας τὴν Μεγαλόπολιν, καὶ δύο νίκας νικήσας, ἔφθασε μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Σι-

(1) Πολύβ. Δ, 70, 2.

(2) Ε, 98, 6.—Πολύβ. Αὐτ. καὶ Πλούτ. Φιλοπ. ΙΔ.—T. Liv. XXXV, 26.

(3) Πλούτ. Φιλοπ. Η.

κυῶνος καὶ τῆς Κορίνθου (4), ἵνα μὴ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν Σπάρτην, ἐπροτίμησαν νὰ παραιτηθῶσι τῆς ἀνεξαρτησίας των, καὶ νὰ δοθῶσιν εἰς τὸν Βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀντίγονον τὸν Δόσοντα, « ὅτι παντὸς δεινοῦ λαβεῖν πεῖραν ὑπέμειναν, ἐφ' ᾧ μὴ ποιεῖν Κλεομένη τὸ προσταπτόμενον », κατὰ Πολύβιον (5). Μετ' αὐτοῦ δὲ κατεπολέμησαν τὸν Κλεομένην, καὶ νίκην ἐν Σελασίᾳ ἀράμενοι κατ' Ὀλ. 139, γ', κατέστρεψαν τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιλεύουσαν δυναστείαν τῶν Ἡρακλειδῶν (6).

Ἡ νίκη δ' αὕτη ἐπανήγαγεν εἰς τὴν συμπολιτείαν τὴν Τεγέαν καὶ τὴν Μαντίνειαν (7), ἥτις ὁμῶς κατεστράφη τότε, καὶ ἀνοικοδομηθεῖσα ἔλαβε τὸ ὄνομα Ἀντιγονειάς (8), ὃ διετήρησε μέχρις Ἀδριανοῦ (9). Ἀλλ' εἰς τὸν Ἀντίγονον ἐδόθη ὁ Ὀρχομενὸς καὶ ἡ Κόρινθος (10), καὶ ἡ ἡγεμονία ἐπὶ τῆς Συμπολιτείας (11), ἥτις ἐν ὑπηκόου μέρει σχεδὸν κατέστη, διαταγὰς παρ' αὐτοῦ δεχομένη, μετ' οὐδεμιᾶς ἄλλης δυνάμεως ἔχουσα τὴν ἄδειαν παρὰ θέλησιν αὐτοῦ νὰ διαπραγματεύηται, καὶ βιαζομένη νὰ τρέφῃ τοὺς Μακεδόνας, ὥς ἐν Πολυβίῳ (12). « Γράμματα πρὸς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀχαιῶν καὶ πρὸς τὰς πόλεις ἐξαπέστειλεν . . . πότε καὶ ποῦ δεήσει συναντᾶν πάντας ἐν τοῖς ὅπλοις » καὶ ὡς ὁ Πλούταρχος λέγει (13). « Ἐψηφίσαντο

(4) Πολύβ. Β, 46. — Πλούτ. Κλεομ. ΙΔ.

(5) Δ, 76, 7.

(6) Πλούτ. Β. Κλεομ. ΚΗ. ἐπ. — Πολύβ. Β'. 64, 65.

(7) Πολύβ. Β, 54.

(8) Πλούτ. Δ. Ἀρατ. ΜΕ.

(9) Πaus. Η, 8, 6.

(10) Πολύβ. Δ, 6, 5.

(11) Αὐτ. Β'. 54, 4.

(12) Δ, 67, 8.

(13) Β. Ἀράτ. ΜΕ.

δὲ ἄλλω μὴ γράφειν Βασιλεῖ, μηδὲ πρεσβεύειν πρὸς ἄλλω ἄκοιτος Ἀντιγόρου. Τρέφειν δὲ καὶ μισθοδοτεῖν ἤταγκάζοντο τοὺς Μακεδόνας.

Ἐντελῶς δ' ὑπέκυψεν ἡ συμπολιτεία εἰς τοὺς Μακεδόνας, ὅτε, θελήσας ὁ Ἄρατος νὰ προσλάβῃ τὴν Μεσσηνίαν, ἐγκλήθη ἐν Καρυαῖς ὑπὸ τῶν πορθούντων αὐτὴν Αἰτωλῶν, καὶ προσέφυγεν εἰς Φίλιππον τὸν Δημητρίου, τὸν διαδεχόμενον τὸν Ἀντίγονον (14). Καὶ κατ' ἀρχάς μὲν ὁ Ἄρατος ἐξήσκει ἐπιβρόχην ἐπὶ τοῦ Φιλίππου· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὑπερίσχυσαν παρὰ τούτῳ οἱ λοιποὶ, οἵτινες καὶ τὸν ἐφαρμάκευσαν (15). Ἦν δ' ἑτοιμος ὁ Φίλιππος παρασπονδῆσας νὰ καταλάβῃ τὰ Μεσσηνιακὰ φρούρια (16), καὶ νὰ καταστρέψῃ διόλου τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πελοποννήσου, ἂν Δημήτριος ὁ Φάριος (17) δὲν τὸν ἔπειθε νὰ στραφῇ κατὰ τῶν Ῥωμαίων (18), καθ' ὧν εἶχεν ἀνάγκην τῆς βοηθείας τῆς συμπολιτείας, διότι σύμμαχοι αὐτῶν ἦσαν οἱ ἐχθροὶ τῶν Ἀχαιῶν Αἰτωλοὶ καὶ ἡ Σπάρτη (19).

(14) Πολύβ. Δ, 10-13. — Πλούτ. Ἀράτ. ΜΖ. — Ἰδ. Ἀνωτ. σ. 401.

(15) Πολύβ. Ε, 12, 5. Ζ, 13, ἐπ. — Η, 14. Πλούτ. Ἀράτ. ΜΗ-ΝΒ.

(16) Πολύβ. Ζ, 10, ἐπ. — Πλούτ. Ἀράτ. Ν. — Στράβ. Η, 555.

(17) Πολύβ. Γ, 16-19.

(18) Πολύβ. Ε, 181, 8. Ζ, 9. — Justin. XXIX, 2.

(19) Πολύβ. Θ, 28.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Ἐπὶ Φιλοποίμενος.

Εὐτυχὴς ὁμῶς ἐκλογή κατὰ τοῦτον τὸν πόλεμον, ἐν Ὀλ. 144, α' προέταξε τῆς συμπολιτείας τὸν Μεγαλοπολίτην Φιλοποίμενα, ὅστις μεγάλην ἔφερε ῥοπὴν εἰς τῶν Ἀχαιῶν τὰ πράγματα, φιλοπόλεμον αὐτοῖς ἐμπνεύσας ἐνθουσιασμόν, καὶ ἐκ νέου τὰ στρατιωτικὰ ὀργανίσας (1), ὥστε ἐν Μαντινείᾳ ἐνίκησεν ἐν ἐπισήμῳ μάχῃ τὸν Μαχανίδαν, τύραννον τῆς Σπάρτης, καὶ περιεποίησε πᾶσαν τὴν Ἀρχαδίαν εἰς τὴν συμπολιτείαν (2). Τότε δ' ἡ Ἑλλάς πᾶσα ἐπήνεσε τὸν νικητὴν εἰς τὰ Νέμεια, καὶ τοσοῦτον τρόμον ἐνέπνευσε τ' ὄνομά του, ὥστε ἤρκεσε μετὰ πέντε ἔτη ἡ μόνη ἀγγελία τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ, ὅπως ἐλευθερώσῃ τὴν Μεσσηνίαν ἀπὸ Νάβιδος, τοῦ διαδόχου τοῦ Μαχανίδου, εἰ καὶ ἐξεστράτευσεν τότε μόνον ὡς ἐθελοντής· διότι ῥαδιουργίαι εἶχον ἀποκλείσῃ αὐτὸν τῶν κοινῶν, καὶ ἐν ᾧ ἡ Ἀχαιΐα περιπλέκετο εἰς τὸν δεύτερον κατὰ Ῥωμαίων μακεδονικὸν πόλεμον, αὐτὸς ἐστρατήγει ἐν Κρήτῃ, ὑπομίσθιος τῶν Γορτυνίων (3).

Ὅτε δ' ἐπανῆλθεν οἴκαδε, ἐν Ὀλ. 146, β' εὔρε τὰ πράγματα μεταβεβλημένα· διότι ἐν τούτοις ὁ Ἀρίσταινος (4) εἶχε συνδέσει τὴν Ἀχαιΐαν μετὰ τῆς Ῥώμης, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Νάβις ἦσαν τεταπεινωμένοι, καὶ αἱ παράλιοι πόλεις τῆς

(1) Πλούτ. Β. Φιλοπ. Θ. — Πολύβ. Ι, 24. 25. ΙΑ, 9, ἐπ. — Παυσ. Η, 49-52.

(2) Πολύβ. ΙΑ, 11, ἐπ. — Πλούτ. Β. Φιλοπ. Ι'. — Παυσ. Η, 50, 2.

(3) Πλούτ. Φιλοπ. ΙΒ. ΙΓ.

(4) Παυσ. Ζ, 8, 1. — Τ. Liv. XXXII, 19, ἐπ. — Πολύβ. ΙΖ, 13. ΚΓ, 9. 10. ΚΕ, 9. — Exc. vat. σ. 419-421.

Λακωνίας εἶχον προστεθῇ εἰς τὴν συμπολιτείαν· εἶχον δὲ προσέτι ἀφεθῇ ἐλεύθεροι ὁ Ἀκροκόρινθος καὶ ἡ Σικυών, ἥτις τότε ἐκαλεῖτο Δημητριάς, καὶ ἡ Χαλκίς, ἃς ὁ Φλαμίνιος ἐξηκολούθει κατέχων, ὡς πέδας τῆς Ἑλλάδος (5), καὶ ἀφ' οὗ πομπωδῶς ἐκήρυξε τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐλευθερίαν (6).

Μετὰ τρία δ' ἔτη, ἐν Ὀλ. 147, α' ἐκυρίευσεν αὐτὴν τὴν Σπάρτην ὁ Φιλοποίμην, καὶ δοὺς αὐτῇ ἀντὶ τῶν Λυκουργείων θεσμῶν τοὺς τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας (7), συνεπλήρωσεν οὕτω τὸ μέγα σχέδιον τοῦ Ἀράτου περὶ ἐνότητος τῆς Πελοποννήσου, ὃ θεωρεῖται ὑπὸ Πολυβίου ὡς εὐδαίμων ἐποχὴ δι' αὐτήν (8)· « *Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς, ἐν οἷς πάντες (Πελοποννήσιοι), ἐν καὶ τὸ αὐτὸ λέγοντες, μεγίστην καρποῦσθαι δοκοῦσιν εὐδαιμονίαν* ». Ἦν δ' ὁ ἐν Ὀλ. 147, β' στρατηγῶν ὁ Διοφάνης (9), δι' ὃ εἰς τοῦτον ἀποδίδωσιν ὁ Παυσανίας τὸ μέγα τῆς ἐνώσεως ἔργον, καὶ λέγει αὐτὸν (10) « *συντάξατα πρῶτον Πελοπόννησον τὴν πᾶσαν εἰς τὸν ὀνομασθέντα Ἀχαϊκὸν σύλλογον* ». Ἀμφίβολον ὅμως μένει πάντοτε ἂν εἰς τὸν σύλλογον περιελήφθη ποτὲ καὶ ἡ Ἥλις (11).

(5) Πολυβ. ΙΖ, 11, 4. — Liv. XXXIV, 49.

(6) Πολυβ. ΙΗ, 29. — Πλούτ. Β. Φλαμιν Ι. — T. Liv. XXXIII, 31-32.

(7) Liv. XXXVIII, 30-34. — XXXV, 35. — Παυσ. Ζ, 8, 3. — Η, 50, ἐπ. — Πλούτ. Φιλοπ. ΙΕ.

(8) Β, 62, 4.

(9) Πλούτ. Φιλοπ. ΙΣΤ. — Συγκρ. Φιλοπ. καὶ Φλαμ. Γ.

(10) Η, 30, 2.

(11) T. Liv. XXXVI, 5. 31.

ΚΕΦΑΛΙΟΝ Ε΄.

Ὑπὸ τὴν Ῥώμην.

Αἱ ἐπιτυχίαι ὁμῶς αὗται ἐκίνησαν τῶν Ῥωμαίων τὴν ἀνησυχίαν καὶ ζηλότυπον ἀντίδρασιν, καὶ ὁ Φλαμινῖνος ὑπενήργησε τὴν ἀπόστασιν τῆς Μεσσηνίας ὑπὸ τὸν Δεινοκράτην, ὁ δὲ Φιλοποίμην, συλληφθεὶς, ἐφυλακίσθη καὶ ἐθανατώθη (1). Ἀλλ' ἄξιος διάδοχος καὶ ἐκδικητὴς αὐτοῦ ἀνεδείχθη Λυκόρτας, ὁ τοῦ Πολυβίου πατήρ (2), εἰς ὃν ὁμῶς ἰσχυρῶς ἀντέπραξεν ἡ Ῥωμαίζουσα μερίς, ὑπ' ἀρχηγὸν Καλλικράτην τὸν Λεοντῖνον, ὅστις, εἰ καὶ γενικῶς μισούμενος, κατώρθωσεν ὁμῶς νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῶν πραγμάτων ἐφ' ὅσον ἔζη (3).

Οὗτος, βλέπων τοὺς συμπατριώτας του τῆς ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνομένους καὶ δυσανατρεχέτους διὰ τὴν προϊούσαν τῆς Ῥώμης ὑπερίσχυσιν ἐν Ἑλλάδι, ἀπέτρεψεν ὁμῶς αὐτοὺς τοῦ νὰ συμμαχήσωσι μετὰ τοῦ Περσέως· καὶ μετὰ τούτου τὴν καταστροφὴν, ἵνα ἐξολοθρεύσῃ τοὺς ἀντιπάλους του, διέβαλε τοὺς ἐπισημοτάτους αὐτῶν πρὸς τὴν Ῥώμην ὡς ὑπόπτους καὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦντας (4), καὶ αἰτία ἐγένετο ὅπως οἱ Ῥωμαῖοι, καλέσαντες χιλίους εἰς Ῥώμην, καθέξωσιν αὐτοὺς αἰχμαλώτους ἐπὶ δεκαεπτὰ ἔτη, μέχρις Ὀλ. 157, γ' (150 π. Χ.) (5).

(1) Πλούτ. Φιλοπ. ΙΗ-ΚΑ. — Παυσ. Δ, 29, 5. — Liv XXXIX, 49. — Πολύβ. ΚΔ, 5, 23.

(2) Πολ. ΚΔ, 12. — Παυσ. Ζ, 9, 3.

(3) Πολύβ. ΚΣΤ'. 1-3. Α'. 20. — Παυσ. Ζ'. 10.

(4) Πολύβ. Λ, 61. 70. — Liv. XL, 23.

(5) Παυσ. Ζ, 10. — Πλούτ. Β. Κάτ. Μελ. Θ. — Πολύβ. ΛΑ, 8.

Ἐν τούτοις δ' ἐπενέβαινον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἡ Ῥώμη διαιροῦσα τὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐνεργοῦσα ἐν αὐταῖς ὡς διαιτητής. Ὅτε δ' ἐν Ὀλ. 158, ὁ ἀπῆρτησε διὰ πρέσβειων ἐπιτακτικῶς ν' ἀπολυθῶσι τῆς συμπολιτείας ἡ Κόρινθος, ὁ Ἀρκαδικὸς Ὀρχομενός, τὸ ἄρτος καὶ ἡ ἐν Οἰτῇ Ἡράκλεια (6), τότε ἐξεῖράγη τὸ κοινὸν αἶσθημα κατ' αὐτῆς, καὶ ὠπλίσθη ἡ συμπολιτεία ὅπως ἀποσεῖσῃ τὸν ζυγὸν ἐν ᾧ τὰ ῥωμαϊκὰ ὅπλα ἡσυχολοῦντο ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἀφρικῇ (7). Ἀλλ' αὐτῆς προΐσταντο τότε Διαῖος ὁ Μεγαλοπολίτης καὶ ὁ Κριτόλαος, ἄνδρες ἄφρονες καὶ ἀδέξιοι, οἵτινες παρέσυραν τὴν πατρίδα των εἰς ἀτόπους ἐπιδείξεις, ἡρέθισαν τὴν Ῥώμην, καὶ ἐπέφερον τῆς Ἑλλάδος τὸν ὄλεθρον.

Καὶ ὁ μὲν Κριτόλαος τετρακισμυρίων στρατηγὸς ὢν, ἐνίκηθη κατὰ κράτος ὑπὸ Μετέλλου ἐν Σκαρφαίᾳ, ὅπου ἔπεσαν δύο μυριάδες Ἑλλήνων, ὁ δὲ Διαῖος ἠττήθη ἐν Χαιρωνείᾳ· καὶ τέλος ἡ ἐν Λευκοπέτρᾳ νίκη τοῦ Μομμίου καὶ τῆς Κορίνθου ἡ ἄλωσις συνεπλήρωσαν τὴν ὑποδοῦλωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἐγένετο ἔκτοτε φόρου ὑποτελῆς εἰς τὴν Ῥώμην· δέκα δὲ Ῥωμαῖοι ἐπέμφθησαν εἰς αὐτήν, οἵτινες καταλύσαντες τὰς δημοκρατίας, ἐγκατέστησαν τὰς ἀπὸ τιμημάτων ἀρχάς (8).

Οἱ Ῥωμαῖοι ὅμως ἔτρεφον πάντοτε σέβας καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὴν ἀρχαίαν πατρίδα τοῦ πολιτισμοῦ, δι' ὃ καὶ μετ' οὐ πολλὰ ἔτη, κατὰ Πausανίαν (9), « ἐτράποντο εἰς ἔλεον τῆς Ἑλλάδος », καὶ ἐπέτρεψαν ἐν αὐτῇ τὴν καὶ αὖθις συγκρό-

(6) Πaus. Z, 14, 1. — Just. XXXIV, 1.

(7) Πaus. Z, 11-16. — Fallmerayer, Gesh. d. Halbins. Morea, I, 37-76. — Πρὸ πάντων: Παπαρρέγγοπουλον, II. τ. τελευτ. ἔτους τῆς Ἑλλ. ἀνεξαρτ.

(8) Πaus. Z, 16, 6. — Πολύβ. M. 9-11.

(9) Z, 16, 7.

τησιν τῶν συνεδρίων, ἥτις ἐφαίνετο οὕσα τῆς ἐλευθερίας ἐγγύησις, ὥς καὶ τὴν κτῆσιν γαιῶν ἐν τῇ ὑπερορίᾳ. Ἀλλά, καίτοι μὴ εἰσέτι κυρυχθεῖσα Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, σύμμαχος δέ, ὥς φαίνεται, λεγομένη, πράγματι ὁμῶς ἡ Ἑλλάς ἦν ἤδη τῆς Ῥώμης ὑπήκοος, διοικουμένη ὑπὸ τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ Ῥωμαίου στρατηγοῦ, ὥς λέγει ὁ Πλούταρχος (10): « Ἡ δὲ κρίσις ἦν ἐπὶ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Μακεδονίας: οὐπω γὰρ εἰς τὴν Ἑλλάδα Ῥωμαῖοι στρατηγοὺς διεπέμποντο ». Καὶ ὁ Ἰουλιανός, ἴσως πατριωτικώτερον μᾶλλον ἢ ἀκριβέστερον ἐκθέτων τὰ πράγματα, λέγει ἐν τινι τῶν ἐπιστολῶν του (11): « Ῥωμαίοις δὲ ὕστερον οὐχ ἀλοῦσα μᾶλλον ἢ κατὰ συμμαχίαν ὑπήκουσεν ». Ἀλλὰ καὶ ὁ Κικέρων καλεῖ (12) Σικυώνιον τινα, φίλον καὶ σύμμαχον τοῦ δήμου: « *Populi romani socium et amicum* ». Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ (13) διασχυρίζεται ὅτι ἦν πρὸ τοῦ Καίσαρος ἐλευθέρα ἡ Ἑλλάς, καθ' ὅσον ὁ τότε ψηφισθεὶς νόμος ἐξησφάλιζεν αὐτῆς τὴν ἐλευθερίαν: ἀντιθέτει δ' αὐτὸν πρὸς τὸν μετὰ ταῦτα, ὅστις ὑπεδούλου τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις. « *Nam lege Cæsaris iustissima atque optima populi liberi plane et vere erant liberi, lege autem ea, quam nemo legem præter te et collegam tuum putavit, ommiserat tibi Achaja, Thessalia, Athenæ, omnis Græcia addicta* ». Καὶ ὁ Σενέκκας ἐπίσης μαρτυρεῖ ὅτι πλήρης τότε ἐλευθερία ἐδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα (14): « *Ut quæ Achæis, Rhodiis et plerisque urbibus claris jus integrum libertatemque cum immunitate reddiderat* ».

Ἀπὸ Καίσαρος ὁμῶς καὶ Αὐγούστου ἐπέμποντο καὶ εἰς

(10) B. Κίμ. B.

(11) 35.

(12) Ad. Verr. II, 1, 17.

(13) In Pison. XVI.

(14) De benef. V, 16.

Ἑλλάδα ἄλλοι ἄλλαχοῦ στρατηγοί (15), καὶ ἐπ' Αὐγούστου ἐκηρύχθη Ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ἑβδόμης στρατηγίας, περιλαμβανούσης τὴν « Ἀχαΐαν, μέχρι Θετταλίας καὶ Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων καὶ τινῶν Ἡπειρωτικῶν ἐθνῶν, ὅσα τῇ Μακεδονίᾳ προσώριστο » (16). Τότε ἐπέμφθη ἀνθύπατος εἰς αὐτήν. Ἐλεύθεραι ὅμως κατ' ὄνομα ἔμειναν αἱ Ἀθηναί, οἱ Δελφοί, αἱ Θεσπιαί, ἡ Τανάγρα, καὶ ἐπ' Αὐγούστου ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσα Νικόπολις, καὶ ἡ Λακωνικὴ (17)· εἰς δὲ τὴν Ἀμφισσαν καὶ τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐδόθη ἀτέλεια.

Ῥωμαϊκαὶ δ' ἀποικίαι ἐπέμφθησαν μετὰ ταῦτα εἰς Κόρινθον (18), μετακληθεῖσαν Colonia Julia ὑπὸ Καίσαρος, εἰς Πάτρας (19), κληθεῖσας Colonia Augusta Aroe Patrensis, εἰς Μέγαρα (20), καὶ εἰς Δύμην· ἀλλ' οἱ ἀποικοὶ δὲν ἦσαν Ῥωμαῖοι πάντοτε, ὥς περὶ Δύμης λέγει ὁ Στράβων (21)· « Δέδεκται δ' οἰκήτορας καὶ ἡ Δύμη μικρὸν πρὸ ἡμῶν, ἀνθρώπους μιγάδας, οὓς ἀπὸ τοῦ πειρατικοῦ πλήθους περιλιπεῖς ἔσχε Πομπήϊος καταλύσας τὰ ληστήρια ».

Κατενεμήθη δ' ἐπ' Αὐγούστου ἡ Ἀχαΐα εἰς τὴν Βουλὴν τῆς Ῥώμης· ἐπὶ τῆς ἀρχῆς δὲ τῆς βασιλείας τοῦ Τιβερίου ἐδόθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα (22), ὥς λέγει ὁ Τάκιτος (23).

(15) Στράβ. Η, 584, Β.

(16) Αὐτ. ΙΖ. 1198. — Ἰδ. καὶ Παυσ. Ζ, 16, 7.

(17) Plin. Η. Ν. Ι, IV.

(18) Δίων Κάσσ. ΜΓ. 50. — Πομπ. Μελ. Β, 3, 77 — Πλουτ. Καῖσ. ΝΖ. — Παυσ. Β, 1, 2. Ε. 1, 1. — Bæckh, C. I. G. n. 1716.

(19) Στράβ. Η, 594, Α. — Ι, 706, Β. — Παυσ. Ζ, 18, 5.

(20) Plin. IV, 7.

(21) 594, Β.

(22) Δίων Κάσσ. ΝΓ, 12.

(23) Tac Ann I, 76

« *Achaïam ac Macedoniam, onera deprecantes, levare in præsens proconsulari imperio tradique Cæsari placuit* ». Ἐπεμπε δ' αὐτόθι ὁ Αὐτοκράτωρ ἓνα *Legatus Angusti*, ἀνθ' οὗ ὅμως ὁ Κλαύδιος ἤρξατο πέμπων Ἀνθύπατον (*proconsul*) (24).

Ἀπροσδόκητος δὲ τῆς ἐλευθερίας προστάτης ὁ Νέρων ἀναδειχθείς, ἐκήρυξε τὴν Ἑλλάδα ἐλευθέραν ἐν τοῖς Ἰσθμίοις (25). ἀλλὰ τὸ δῶρον τοῦτο ἐδόθη ὅτε οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν πλέον εἰς κατάστασιν νὰ τὸ διατηρήσωσι, καὶ ἐσπατάλησαν αὐτὸ εἰς ἐμφυλίους στάσεις, δι' ἃς ὁ διάδοχος τοῦ Νέρωνος Οὐεσπεσιανὸς ἐθεώρησεν αὐτοὺς ἀνικάνους ν' αὐτοκυβερνῶνται, καὶ τοὺς ἐκήρυξεν αὐθις ὑποτελεῖς καὶ ὑπηκόους, κατὰ τοὺς τραχεῖς τούτους λόγους τοῦ Πausανίου (26). « *Σφᾶς ὑποτελεῖς τε αὐθις εἶναι φόρων καὶ ἀκούειν ἐκέλευσεν ἡγεμόνος, ἀπομεμαθηκέναι γήσας τὴν ἐλευθερίαν τὸ Ἑλληνικόν* ».

Ὁ φιλέλληνας δὲ καὶ φιλότεχνος Ἀδριανὸς εὐηργέτησε πολυειδῶς καὶ ὕλικῶς τὴν Ἑλλάδα (27). πολιτικὴν ὅμως ὑπαρξίν τὰ εὐσεβῆ καὶ φιλάνθρωπα αὐτοῦ δῶρα δὲν τῇ ἔφερον, καὶ κενὸς μόνον ἀρχαϊσμός ἦν, πάσης στερούμενος ἐθνικῆς σημασίας ἢ ἐπιβρόχης, ἢ ὑπ' αὐτοῦ καθιερωθεῖσα ἐορτὴ τῶν *Πανελληνίων* (28). διότι αὐταὶ αἱ λέξεις Ἑλληνισμός καὶ πατρίς οὐδεμίαν πλέον ἐκέκτηντο παρὰ τοῖς πολλοῖς πολιτικὴν ἔννοιαν, καὶ ἔζων μόνον ἔτι εἰς τὸ στόμα τῶν λογίων καὶ τῶν σοφιστῶν.

(24) Suet. V. Claud. 25.—Δ. Κάσ. Ξ, 24.—Bæckh, C. I. G. I, σ. 839.

(25) Plin. IV, 8. — Πλούτ. Β. Φλαμιν. ΙΖ. — Suet. Ner. 24. — Δ. Κάσ. ΞΓ, 11.

(26) Z, 17, 2. — Ἰδ. Φιλόστρ. Ἀπολλ. Τυανν. Ε, 41. — Suet. Vespas. VIII.

(27) Πaus. Α, 5, 5. — Δ. Κάσ. ΞΘ, 5.

(28) Φιλόστρ. Β. Σοφιστ. Β, 1, 5. — Ἰδ. Bæckh, C. I. G. n. 1625.

Εἶχον δὲ τοσοῦτον καταστρέψει τὸν τόπον καὶ φθείρει τὸν πληθυσμὸν αἱ ἀλληλομαχίαι τῶν τε Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων κατακτητῶν, ὥστε μεγάλαι ἐκτάσεις αὐτοῦ ἔμενον ἔρημοι καὶ ἦσαν εἰς ληστὰς παραδεδομένοι (29)· καὶ μόλις ἐδύνατο πᾶσα ἡ Ἑλλὰς νὰ παράσχη τρισχιλίους ὀπλίτας ἐπὶ Πλουτάρχου, ὅστις λέγει (30)· « Τῆς κοινῆς ὀλιγαρχίας, ἣν αἱ πρότεραι στάσεις καὶ οἱ πόλεμοι περὶ πᾶσαν ὁμοῦ τε τὴν οἰκουμένην ἀπειργάσαντο, πλεῖστον μέρος ἡ Ἑλλὰς μετέσχηκε· καὶ μόλις ἂν νῦν ὅλη παράσχοι τρισχιλίους ὀπλίτας, ὅσους ἡ Μεγαρέων μία πόλις ἐξέπεμψεν εἰς Πλαταιάς ».

Διὰ τοῦτο ἐν ἔτει 265 μ. Χ. οἱ Γότθοι, ἐξ Ἀσίας ὁρμηθέντες, περιέτρεξαν πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, ἤτοι τὴν Ἀχαΐαν, τὴν Βοιωτίαν, τὴν Ἀκαρνανίαν, τὴν Ἡπειρον, καὶ οὐδαμοῦ εὖρον σπουδαίαν ἀντίστασιν, μόνοι δ' οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέκρουσαν αὐτούς, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ συγγραφέως Δεξιππου, ὡς διηγεῖται ἀκριβολογῶν ὁ Τρεβέλλιος Πολλίων (31)· « *Atque inde Cyzicum et Asiam, deinceps Achajam omnem vastaverunt, et ab Atheniensibus, duce Deuoxippo, scriptore horum temporum, victi sunt. Unde pulsati per Epirum, Acarnaniam, Beotiam pervagati sunt* ».

Ἐκατὸν δὲ καὶ τριάκοντα ἔτη μετὰ ταῦτα, ἐν ᾧ ἡ Ἑλλὰς ἦν Βυζαντινὴ ἐπαρχία, ὑπ' ἀνθυπάτου τῶν αὐτοκρατόρων ἀθλίως κυβερνωμένη, ἐπῆλθεν ὁ καταστρεπτικὸς χεῖμαρος τοῦ Ἀλαρίχου (32), καὶ οὐδεμίαν οὐδαμοῦ ἀπαντῶν

(29) Στράβ. Ζ, 496. — Cic. ad. div. IV, 5.

(30) Π. ἐκλελ. χρηστηρ. δ. — Ἰδ. καὶ Πολύβ. Εxc. Vat. σ. 450 Μαῖ. — Δίων Χρυσόστ. Λόγ. ΛΓ, σ. 401. — Λουκ Νεκρ. Διάλ. ΚΖ, 2.

(31) Trebell. Poll. Vit. Gallien. XIII.

(32) Chandian. in Ruffin. II, 186. — Ζώσιμ. Ε, 5, ἐπ. — Εὐνάπ. σ. 93.

ἀντίστασιν, κατεκάλυψεν αὐτὴν δι' ἐρειπίων τοῦ ἀρχικοῦ αὐτῆς μεγαλείου, καὶ τὴν ἀφῆκεν ἡμιθανῆ, ὁποίαν εὗρε σχεδὸν αὐτὴν ἢ ἐπενεγκοῦσα τὴν τελευταίαν καιρίαν πληγὴν ὀθωμανικὴ κατάκτησις.

